

DILIGENT: EL VALENCIÀ NOUCENTISTE

Xaverio Ballester¹

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Resum: Dos exitoses comèdies valencianes escrites per Felipe Meliá, *¡Páre vosté la burra, amic!* i *¡Tot per un chiquet!*, foren adaptades per al públic català per Agustí Collado. Basta comparar el primer acte de *¡Páre vosté la burra, amic!*, estrenada en 1928, i sa versió catalana, *El fill de son pare* (1935), per a poder apreciar les nombroses, congruents i sistemàtiques diferències existents entre els dos texts, evidenciant que el dialecte valencià central resultava prou alié per a un públic de parla catalana.

Paraules clau: traducció, valencià, català, Meliá, Collado.

Abstract: Two successful Valencian comedies written by Felipe Meliá *¡Páre vosté la burra, amic!* (“Stop the donkey, my friend!”) and *¡Tot per un chiquet!* (“All because of a kid!”) were adapted for the Catalan public by Agustí Collado. One only has to compare the first act of “Stop the donkey, my friend!”, premiered in 1928, and its Catalan version *El fill de son pare* (“His father’s son”, 1935) to see the numerous, consistent and systematic differences between the two texts, showing that the central Valencian dialect was quite alien to the Catalan-speaking audience.

Keywords: translation, Valencian, Catalan, Meliá, Collado.

“En valencià, en valencià...” [MELIÁ 1928: 42]

REVISTA DE LA SOCIEDAD DE ESTUDIOS DE LENGUA Y LITERATURA

La traducció contemporànea entre llengües molt afins és, per obvis motius d'economia, un fet prou excepcional i més encara quan s'ocupa d'obres no especialment destacades o importants. Les traduccions entre català i valencià són rares pero en cap manera inexistentes. Un eixemple notori en el s. XX són les dos versions que el català Agustí Collado feu del llavors celebrat comediógraf valencià Felipe Meliá.

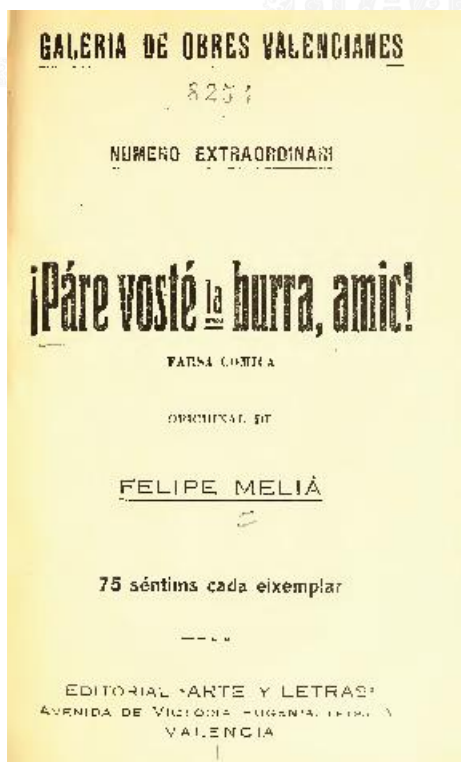
Felipe Meliá Bernabeu, naixcut en València l'u de giner de 1898, fon, en efecte, u dels més populars autors de comèdies en sa época. Meliá escrigué una quinzena d'obres, casi totes en valencià i, en concret, en el dialecte central o apichat, el propi de la ciutat de València i redolies i dins de la tradició dels sainets o joguets per a l'escena: “La festa de la flor” (1925), “El llenguache del tabaco” (1926), “El fills dels vells” (1926), “En la nochebuena” (1926), “Chuant, chuant” (1927), “El as

---

¹ L'autor és Catedràtic de Filologia Llatina de l'Universitat de València des de 1998. Agraïxc a M. Pavía la revisió del text.

d'oros" (1927), "Els reys dels chiquets" (1926), "Lo que no torna" (1927), "Miqueta" (1927), "Al pas del Nasareno" (1928), "Pobrets pero honraets" (1928)... El nostre autor escrigué també un parell de comèdies en espanyol. Exiliat durant la guerra civil, Meliá muigué en Mèxic en 1973. Juntament en J. Peris Celda (1882-1960) és segurament Meliá el màxim representant de l'última bona *fornà* de la centenària tradició dels grans comediògrafs en llengua valenciana del s. XIX i principis del XX: Joaquín Balader, Francisco Barber, José o Chusep Bernat Baldoví, Juan Colom, Eduardo Escalante, José García Capilla, Rafael María Liern, Ramón Lladró, Manuel Millás, José Ovara, Antonio Roig y Civera...

Com ya diguérem, Agustí Collado i Nogué (Barcelona 1895-1942) adaptà dos peces de Meliá: baix el títol de "El fill de son pare" (1935) l'obra "¡Páre vosté la burra, amic!", estrenada en 1928, i com a "Tot per un marrec!" (1936) l'obreta "¡Tot per un chiquet!", estrenada en 1929.

La comparació entre el dos texts i les dos llengües certifica i acredita en 1935/1936, poquets anys despuix de la polèmica firma de les oficialment nomenades *bases ortogràfiques de Castelló*, l'existència de

la majoria de les nombroses diferències, qualitatives i quantitatives, de tot tipus existents entre el català i valencià moderns, un valencià que, com ara vorem, era pràcticament idèntic al parlat hui encara, quasi cent anys més tard, en la regió central i *mutatis mutandis* en tot l'antic regne de València, però molt diferent del ¿valencià? impostat i imposat contemporàneament per les autoritats polítiques-acadèmiques. A fi d'il·lustrar econòmicament però també, esperem, suficientment eixes diferències, nos hem concentrat en l'obreta “¡Páre vosté la burra, amic!” de Meliá i son *pendant* català, “El fill de son pare”.

Per un altre costat, el text de Collado no és —desafortunadament per als interessos d'este estudi— una traducció literal sino una traducció adaptada. Aparentment, Collado no s'esforçà massa per traduir els significats sempre de manera lleal o precisa. Aixina la comuna expressió valenciana *a poqueta nit* ‘a primer hora de la nit’ [MELIÁ 1928: 11], variant popular de *a boqueta nit*, apareix simplement com *aquesta nit* ‘esta nit’ en la versió catalana [COLLADO 1935: 8]. *Selebrant els dos el sosuit* [MELIÁ 1928: 11] es traslladà com *Celebrant els dos allò succeït* [COLLADO 1935: 34], a on sembla que Collado no captà el significat del valencià *succeït* o variants ‘chiste – gracieta – anècdota’ (= català *acudit*). La veu *caracera* ‘coqueta’ [MELIÁ 1928: 50 i 51] és traduïda com *ingrata, deslleial* [COLLADO 1935: 40 bis] etc. Ademés, Collado sembla un fabricista convençut en aplicar rigurosament la polèmica reforma lingüística i ortogràfica de Pompeu Fabra (1868-1948) evitant tot *castellanisme*.

Ací presentem aquelles diferències pròpiament lingüístiques —*id est*: llevat de les òbvies diferències grafemàtiques, producte de tradicions pròpies i independents— més fàcilment identificables per resultar senzillament la traducció literal o semilliteral del corresponent text en valencià. És dir: no arpleguem tots el casos a on de manera sistemàtica el text valencià presenta, per exemple, formes com ara *atre, en, este, faena, hui, llunt, per a, pronte, vore, ya, yo...* formacions nominals en -*ea*, en -*iste* i grecismes en -*is* o desinències verbals en -*ix...* etc. i el català respectivament *altre, amb, aquest, feina, avui, lluny, per tal de,*

aviat, veure, ja, jo... castellanismes en *-esa* i en *-ista*, grecismes en *-i* o desinències en *-eix* etc., sino només aquells casos a on és evident que la paraula valenciana representa la traducció —o, alguna volta, la manca de traducció o d'equivalència (*uerbi gratia*: valencià *a* ≠ català 0, valencià 0 ≠ català *hi*, valencià 0 ≠ català *pas...*)— de la corresponent forma catalana. Per a no excedir l'extensió recomanable —o simplement admissible— en un treball d'estes característiques, ham llimitat el nostre sistemàtic anàlisis comparatiu al primer acte de les dos versions i que representaria aproximadament la mitat de l'obra. És evident que l'anàlisis de l'obra completa —dos actes en total— molt probablement doblaria en lo quantitatiu el número total de correspondències i afegiria encara, en lo qualitatiu, uns quants aspectes diferencials entre una i altra llengua.

Puix be, segons el nostre còmput actual, en les poquetes pàgines que contenen el primer acte: 5-36 en el cas de l'obra de Meliá i 3-28 en el de la versió catalana, tindriem al manco —perque n'hi han alguns poquets casos de repetició, com ara *Puche, puche* [MELIÁ 1928: 28 i 30] ≠ *Pugi, pugi* [COLLADO 1935: 22 i 24]— 770 instàncies d'elements diferencials en les correspondències. Per eixemple, *No sé a qué se referix* [MELIÁ 1928: 6] ≠ *No sé pas a què es refereix* [COLLADO 1935: 4] o *no per salvar a Sènto* [MELIÁ 1928: 22] ≠ *No pas per salvar a Sendo* [COLLADO 1935: 18] representarien dos instàncies diferencials a propòsit de l'us de *pas* en català, partícula negativa, en canvi, inexistent en valencià. Tal seria u del 297 aspectes diferencials ací registrats, si be ham de tindre en cònter que alguns aspectes se doblen o solapen quan se verifiquen en diferents unitats lèxiques i semàntiques. Per eixemple, el tan clàssic contrast entre les desinències incoatives valencià *-ix* /iʃ/ ≠ català *-eix* /eʃ/ compareix no només en el lloc senyalat *se referix* [MELIÁ 1928: 6] ≠ *es refereix* [COLLADO 1935: 4], sino també en, per eixemple, *li produix* [MELIÁ 1928: 26] ≠ *li produeix* [COLLADO 1935: 20], *mos servixen* [MELIÁ 1928: 9] ≠ *em serveixen* [COLLADO 1935: 20] *et cetera*. Així, com vegem, el nostre llistat pot també incloure en algun cas dos o més aspectes diferencials en un mateixa selecció, en una mateixa instància. Per eixemple, *La he respetat*

[MELIÀ 1928: 27] ≠ *L'he respectada* [COLLADO 1935: 21] comprén tant una diferència fonètica (/t/ ≠ /kt/) o, si es preferix, lèxica (el castellanisme *respetar*) i una altra morfosintàctica (la concordància en el gènere gramatical: *-at* ≠ *-ada*). En tot cas, els números i els fets llingüístics implicats parlen i inclús, diríem, clamen i peroren per sí mateixa.

Ací, per tant, se llimitarem a exposar les diferències més fàcilment detectables entre el text valencià i el català, diferències que *aconsellaven* la traducció d'una llengua a l'altra. Tals diferències comprenen tots els registres i nivells que podem esperar per a dos llengües afins, com verbigràcia el galleg i el portugués, però també ja perfectament autònomes, sobiranes i independents.

Encara que no la registrarem en el nostre llistat, convé dir que l'onomàstica també ha seguit adaptada: *Adolfo* passa a *Adolf*, *Amparo* passa a *Laura*, *Blaya* a *Laia*, *Eduardo* devé *Eduard*, *Enrique* és *Enric*, *Fernando* canvia a *Guillem* i el valencianíssim *Sènto*, hipocorístic de *Vicent*, se convertix en *Sendo* (¿= *Elisend*?). En definitiva, se catalanisen tant els noms castellans quant els valencians. Se *catalanisa* inclús algun nom geogràfic: *está en España* [MELIÀ 1928: 18] ≠ *es troba a Barcelona* [COLLADO 1935: 14], *el matricularem en València... ¡València!* [MELIÀ 1928: 23] ≠ *el matricularem a Barcelona... Barcelona!* [COLLADO 1935: 18] o *la emosió d'estar en España* [MELIÀ 1928: 25] ≠ *l'emoció de trovar-me a Catalunya* [COLLADO 1935: 20], *ara, cap a España* [MELIÀ 1928: 27] ≠ *ara, a Catalunya, a la meua terra* [COLLADO 1935: 21] ¡Fabrisme en estat pur! Acertadament, GALLENTE [2001: 62] parla ací de “adaptacions de farses valencianes a l'àmbit social i lingüístic barcelonins”.

Com ara mateixa vorem, les diferències comprenen tot l'espectre llingüístic i manifesten les històriques i tradicionals divergències entre les dos llengües: fonològiques, com *vegaes* [MELIÀ 1928: 8 *ter*] ≠ *vegades* [COLLADO 1935: 5 *ter*], morfològiques, com *ara haguera* [MELIÀ 1928: 8] ≠ *hagués* [COLLADO 1935: 6], sintàctiques, com, per exemple, *al vore* [MELIÀ 1928: 8] ≠ *en veure* [COLLADO 1935: 6] o *qué tinc que vore* [MELIÀ 1928: 15] ≠ *Què tinc a veure* [COLLADO 1935: 12], lèxiques, com *ara calfaments de cap* [MELIÀ 1928: 8] ≠ *maldecaps* [COLLADO 1935: 5],

semàntiques, com, per eixemple, l'us generalisat de *voler* en el sentit amorós en valencià, com en *també volía a sa mare* [MELIÀ 1928: 17] ≠ *també estimava a sa mare* [COLLADO 1935: 13] i us més ocasional en català: *Jo la vull molt! [...] a qui tu vols tant* [COLLADO 1935: 36], fraseològiques, com *Ni que s'el haguera tragat la tèrra* [MELIÀ 1928: 8] ≠ *ni que hagués fet l'anada del fum* [COLLADO 1935: 6], *a les tres y micha* [MELIÀ 1928: 12] ≠ *a dos quarts de quatre* [COLLADO 1935: 8], *¿Cóm li diuen?* [MELIÀ 1928: 12] ≠ *Com es diu?* [COLLADO 1935: 22], i també, per descomtat, moltíssimes diferències grafemàtiques, aixina *cuatre* [MELIÀ 1928: 8] ≠ *quatre* [COLLADO 1935: 5], y [MELIÀ 1928: *passim*] ≠ *i* [COLLADO 1935: *passim*]... etc.

Ham de notar ací també les diferències freqüencials i preferencials, moltes voltes propiciades per raons estilístiques: expressivitat, llenguatge més apropiat per al personage, registre més coloquial... Per eixemple, el valencià no desconeix la veu *maldecap*, pero resulta molt més eficient l'expressió pràcticament sinonímica *calfament de cap*, desconeguda, en canvi, en català. En l'alvertent freqüencial-preferencial senyalem també, per eixemple, la clàssica diferència en la molta major presència en valencià dels antics possessius purs: *de sa casa* [MELIÀ 1928: 15] – *de casa seva* [COLLADO 1935: 12]... o dels pronoms plens: *de qué se trata?* [MELIÀ 1928: 5] ≠ *de què es tracta?* [COLLADO 1935: 3], *aon yo no te vecha* [MELIÀ 1928: 9] ≠ *on jo no et vegi* [COLLADO 1935: 6]..., la major afecció valenciana al diminutiu: *de menudetes [...] la criatureta era moreneta* [MELIÀ 1928: 18] ≠ *de petits [...] la criatura era moreneta* [COLLADO 1935: 14], *paregudeta, guapeta, choveneta* [MELIÀ 1928: 34] ≠ *bonica* [COLLADO 1935: 27]..., la major vitalitat de l'històric pretèrit perfecte simple: *Li demaní un retrato, m'el doná, li'l envií* [MELIÀ 1928: 18] ≠ *Li va demanar un retrat; m'el va donar, jo el vaig enviar* [COLLADO 1935: 14]... etc. En definitiva, tenim ací representades pràcticament totes les ben conegudes característiques diferencials del valencià de sempre.

Arrepleguem també en alguna ocasió diferències que afecten només al català occidental, com *a sufrir les consecuènsies!* [MELIÀ 1928: 36] ≠ *sofrir les conseqüències!* [COLLADO 1935: 28], encara que *sufrir* se

presenta també en vocalisme *u* en el català oriental. En canvi, *dinés*, per més que escrit en <r> en català es pronuncia sense vibrant tant en el català oriental quant en l'occidental, com regularment també en valencià, potser com un ¿paròdic? catalanisme. Paregudament l'antic *hoc* llatí se pronuncia, al manco actualment, com /u/ en posició preverbal en tot el català, encara que —¡Fabra *imperante!*— s'escriu <ho>, de manera que consegüentment no ham considerat diferencials moltíssimes casos en eixe sentit: ¿*Quí te hu ha dit?* [MELIÁ 1928: 17] ≠ *qui t'ho ha dit?* [COLLADO 1935: 13], ¡*Ya hu crec!* [MELIÁ 1928: 22] ≠ *Ja ho crec* [COLLADO 1935: 17], ¡*Hu comprenc!* [MELIÁ 1928: 28] ≠ *Ho comprenc!* [COLLADO 1935: 22], *Hu lamente* [MELIÁ 1928: 28] ≠ *Ho lamento* [COLLADO 1935: 22], *Al fí me hu farà creure* [MELIÁ 1928: 29] ≠ *A l'últim m'ho farà creure* [COLLADO 1935: 22] etc. etc. Igualment, a causa de la neutralisació de /s/ i /z/ en el valencià central, tècnicament, diferències grafemàtiques com *pasar* – *passar*: *dirli lo que había pasat* [MELIÁ 1928: 15] ≠ *dir el que havia passat* [COLLADO 1935: 12], *a vosté res mal li pòt pasar* [MELIÁ 1928: 20] ≠ *a vostè no li pot passar res de mal* [COLLADO 1935: 22], ¡*Cuánts mals ratos he pasat* [MELIÁ 1928: 26] ≠ *Quants sofriments he passat* [COLLADO 1935: 20] i similars no representarien cap contrast llingüístic, encara que indirectament reflectixen una diferència fonemàtica tan important com l'inexistència de /z/ en el valencià apichat, diferència, en canvi, directament present en el contrast *onse* ≠ *onze* que sí ham arplegat en el nostre llistat.

Recapitem, puix, ací en indicació de la pàgina pertinent aquells *loci similes* o *paralleli* a on trobem diferències entre el text original valencià de MELIÁ [1928] i la versió catalana de COLLADO [1935]. Serien provisionalment els següents llocs:

MELIÁ 1928 (acte I)	COLLADO 1935 (acte I)
<i>qu'ell está ahí dalt</i> 28	<i>que ell és a dalt</i> 22
<i>atres, a la primera vegà</i> 25	<i>d'altres que la primera vegada</i> 19
<i>Vullc raonar en Sènto</i> 25	<i>Vull parlar amb en Sèndo</i> 20
<i>ha fet Sènto una tancá</i> 32	<i>en Sèndo ha fet un tancat</i> 25
¿ <i>Qué fa mon chermá</i> 6	<i>Què hi fa Eduard</i> 4
<i>qué tinc que vore yo?</i> 16	<i>què hi tinc a veure</i> 13

<p><i>Y se casá 17</i> <i>Se casá y s'en aná 17</i> <i>no li he enviat ningún retrato 18</i> <i>se pòt prestar ú 19</i> <i>No puc acostumbrarme 20</i> <i>Que puche la siñoreta 25</i> <i>Me pasaría tota..., tota la vida 28</i> <i>Y yo també vinc 31</i></p>	<p><i>I s'hi casà? 13</i> <i>S'hi casá i anà 13</i> <i>no l'hi he enviat cap retrat 14</i> <i>s'hi pot prestar un 15</i> <i>No m'hi puc acostumar 16</i> <i>Que hi pugi la senyoreta 20</i> <i>M'hi passaria tota la vida 22</i> <i>I jo també hi vinc 24</i></p>
<p><i>enviar també a Enrique 5</i> <i>Si Enrique no 's fa en ell 9</i> <i>entr'ell y Remedio 15</i> <i>Remedio y don Adolfo 15</i> <i>fotografíes que tenen de Rosalía 22</i> <i>qu'es un amic d'Eduardo 30</i> <i>es un amic d'Eduardo 35</i></p>	<p><i>també hagi enviat a l'Enrique 3</i> <i>Si l'Enric tampoc no el troba 6</i> <i>entre ell i la Remei 12</i> <i>la Remei i el senyor Adolf 12</i> <i>les fotos de la Rosalia 17</i> <i>és amic de l'Eduard 24</i> <i>és un amic de l'Eduard 28</i></p>
<p><i>may m'atreví a dirli 27</i> <i>tampòc li faltaba res 27</i></p>	<p><i>mai no em vaig atrevir a dir-li 21</i> <i>tampoc no li faltava res 21</i></p>
<p><i>No sé a qué se referix 6</i> <i>Vullc dir que no la pedrás 20</i> <i>no per salvar a Sènto 22</i></p>	<p><i>No sé pas a què es refereix 4</i> <i>Vull dir que no la perdrás pas 15</i> <i>No pas per salvar a Sendo 18</i></p>
<p><i>Al vore a BLAYA 8</i> <i>li presente com a fill al primer chove 29</i> <i>Si vostè aprèsia a Eduardo... 30</i> <i>sorprés al vore a don ADOLFO 31</i> <i>gust de conèixer a sa filla 32</i> <i>I ya coneixerá vostè als meus 32</i></p>	<p><i>En veure Laia 6</i> <i>li presenta com a fill el primer jove 23</i> <i>Si vostè aprecia Eduard... 24</i> <i>sorprès en veure el senyor Adolf 24</i> <i>gust a conèixer la seva filla 25</i> <i>I vostè ja coneixerà els meus 25</i></p>
<p><i>¿Respècte a qué? 6</i> <i>Respècte a Eduardo 6</i> <i>per pòr a que al vore 27</i></p>	<p><i>Respecte què? 3</i> <i>Respecte Eduard 3</i> <i>per por que en veure 21</i></p>
<p><i>demanármeu a chenollóns 19</i> <i>a poqueta nit 23</i> <i>Creguí qu'estaves a sòles 33</i> <i>Un abrás... 25</i></p>	<p><i>T'ho demanaré de genolls 15</i> <i>a primeres hores de la nit 18</i> <i>Creia que ja estaves sol 26</i> <i>Una abraçada... 20</i></p>
<p><i>masisos, abres, més andens 5</i> <i>d'eixos abres, d'eixa casa 28</i></p>	<p><i>massissos, arbres, etc. 3</i> <i>d'aquests arbres, d'aquesta casa 22</i></p>
<p><i>¿L'acompañe? 33</i> <i>de la meua vida s'acòsta 9</i> <i>A mí no t'acòstes més 33</i> <i>perque acostumá a vore 26</i> <i>No puc acostumbrarme 20</i></p>	<p><i>L'acompanyo? 26</i> <i>de la meua vida s'apropa 6</i> <i>A mí no t'acostis més 26</i> <i>perque acostumada a veure 20</i> <i>No m'hi puc acostumar 16</i></p>
<p><i>Adiós pa sempre 35</i> <i>Agarre les que vullga 8</i> <i>agarrantli una mà a BLAYA 10</i> <i>Li agarra les fotografíes 22</i> <i>m'agrà moltíssim este hórt 28</i> <i>Agraixc la seua esplendidés 28</i> <i>cuant pasaba per ahí 30</i> <i>Per ahí estaré 33</i></p>	<p><i>Adéu per sempre 27</i> <i>Agafi totes les que vulgui 5</i> <i>(Agafa una mà a Laia 7</i> <i>es queda amb les fotografies 17</i> <i>m'agrada tant aquest hort 22</i> <i>Agraeixo la seva esplendidesa 22</i> <i>quan ha passat per aquí 24</i> <i>Per aquí estaré 26</i></p>
<p><i>aixina he pasat vintidos [sic] añs! 27</i> <i>Al alsarse el teló 5</i> <i>Al vore a BLAYA 8</i> <i>al ser yo machor 19</i></p>	<p><i>així he passat vint-i-dos anys! 21</i> <i>En aixecar-se el teló 3</i> <i>En veure Laia 6</i> <i>en ésser jo gran 14</i></p>

<i>per pòr a que al vore 27</i> <i>Al fijarse en la roba 28</i> <i>Se queda sorprès al vore 31</i> <i>Al vore serto seña que li fa SENTO 31</i>	<i>per por que en veure 21</i> <i>En fixar-se en el vestit 22</i> <i>Es queda sorprès en veure 24</i> <i>En veure un senyal que li fa Sendo 24</i>
<i>Al fi me hu farà creure 29</i>	<i>A l'últim m'ho farà creure 22</i>
<i>Eixos son com yo; al sá y al plá 31</i>	<i>Ells són com jo : cor-oberts, senzills 25</i>
<i>Li ha pasat algo 6</i> <i>¿Li ha pasat algo? 28</i> <i>passará algo gros 34</i>	<i>li ha succeït alguna cosa 4</i> <i>Li ha passat alguna cosa? 22</i> <i>passará alguna cosa transcendental 26</i>
<i>si alguna vegá estorben 32</i>	<i>Si mai fan nosa 25</i>
<i>no nòstre, sino d'alquiler 23</i>	<i>no nostre. Amb un de lloguer 18</i>
<i>els que vixquen al meu alrededor 29</i>	<i>els que es trobin al meu voltant 23</i>
<i>Al alsarse el teló 5</i>	<i>En aixecar-se el teló 3</i>
<i>a les tres y micha allárgat 12</i>	<i>a dos quarts de quatre arriba't 8</i>
<i>Es molt amarc, don Adolfo 26</i> <i>don Adolfo, molt amarc... 26</i>	<i>Es molt trist, senyor Adolf 21</i> <i>senyor Adolf, molt trist... 21</i>
<i>ficat aon yo no te vecha 9</i> <i>se 'n va per aon feu mutis ROSALÍA 25</i> <i>Pero, ¿aón s'haurá ficat? 30</i> <i>perque un pare va aon vòlen 31</i> <i>¿Aón anirá Eduardo? 35</i>	<i>fica't en un lloc on jo no et vegi 6</i> <i>s'en va per on ho ha fet Rosalia 20</i> <i>Però, on s'haurá entaforat? 23</i> <i>Perquè un pare sempre va on van 24</i> <i>On deu anar tan decidit Eduard? 27</i>
<i>aplegará al pòble 11</i> <i>Hasta qu'ell aplegue 11</i> <i>A eix' hòra hauríem aplegat 23</i> <i>tan pronte aplega l'estiu 29</i>	<i>arriba al poble 8</i> <i>D'aquí a que arribi ell 8</i> <i>A aquesta hora hauríem arribat 18</i> <i>així que arriba l'estiu 23</i>
<i>Si vosté aprescia a Eduardo... 30</i>	<i>Si vostè aprecia Eduard... 24</i>
<i>Les habitasións están arreglaes 25</i>	<i>habitacions, ja estan disposades 20</i>
<i>Voldrán asearse... 23</i>	<i>Voldran arreglar-se... 18</i>
<i>¿tú per así? 5</i> <i>a tot'hòra están ficats así 19</i> <i>perque hasta así li era imposible 23</i> <i>Así te presente a don Adolfo 24</i> <i>Estant yo así... 26</i> <i>¿Estant vosté así! 26</i> <i>perdone qu'em vecha per así 28</i> <i>Así, qu'es un amic d'Eduardo 30</i> <i>se coneix que no estaves así 35</i>	<i>tu aquí, Laura? 3</i> <i>a totes hores estan ficats aquí 15</i> <i>perquè fins aquí no li era possible 18</i> <i>Aquí et presento al senyor Adolf 19</i> <i>Estant jo aquí... 20</i> <i>Estant vostè aquí 21</i> <i>Perdoni si em troba per aquí 22</i> <i>Aquí, el jove, és amic de l'Eduard 24</i> <i>es coneix que no estaves aquí 27</i>
<i>No s'preocupe; tot asò 28</i> <i>tot asò será de vosté 28</i>	<i>No es preocupi. Tot això 22</i> <i>tot això será per vosté 22</i>
<i>no vullc asustarte 26</i>	<i>no vull espantar-te 20</i>
<i>atravesant la essena 8</i>	<i>Travessant la reixa 6</i>
<i>demánam atra cosa 20</i> <i>Ne comprarem un atre 23</i> <i>sin embargo, atres 25</i> <i>¿Y al atre!... 27</i> <i>Voldrá que li óbriga l'atra pòrta 33</i> <i>¿Atra vegá?... Ara vorás 33</i> <i>ú raere del atre 36</i>	<i>Demana 'm una altra cosa 15</i> <i>en comprarem un altre 18</i> <i>Contràriament, n'hi ha d'altres 19</i> <i>I a l'altre!... 21</i> <i>Deu voler que li obri l'altra porta 26</i> <i>Altra vegada? Ara veurás 26</i> <i>L'un venia darerra l'altre 28</i>
<i>may m'atreví a dirli 27</i>	<i>mai no em vaig atrevir a dir-li 21</i>
<i>Baixant per la escalinata) 20</i>	<i>(Davallant.) 15</i>
<i>Cuan ell baixe se vorán 28</i>	<i>es veuran quan ell baixi 22</i>
<i>besos de mare, carisies 27</i>	<i>petons de mare, carícies 21</i>

<i>¡Es molt bromiste! 28</i>	<i>Es molt bromista 22</i>
<i>en busca de mon chermà 5</i>	<i>a cercar el meu germà 3</i>
<i>que vachen a buscarlo 6</i>	<i>l'aniran a cercar 4</i>
<i>s'en ha anat a buscarlo 7</i>	<i>és a cercar l'Eduard 5</i>
<i>pòcs calfaments de cap! 8</i>	<i>pocs maldecaps! 5</i>
<i>Em casí sense il·lusió 27</i>	<i>Em vaig casar sense il·lusió 21</i>
<i>Casí tot blanc 26</i>	<i>Quasi tot blanc 21</i>
<i>potè considerar-me com un amic 31</i>	<i>pot considerar-me com a un amic 25</i>
<i>molt de gust en conèixerlo 18</i>	<i>molt gust a conèixer-lo 14</i>
<i>gust de conèixer a sa filla 32</i>	<i>gust a conèixer la seva filla 25</i>
<i>com si el coneguera molts anys 24</i>	<i>com si el conegués de molts anys 19</i>
<i>sense yo donarme conte 33</i>	<i>sense donar-me compte 26</i>
<i>acabar pronte la conversació 27</i>	<i>acabar prompte la conversa 21</i>
<i>No te hu creges [sic] 34</i>	<i>No ho creguis 27</i>
<i>s' enamorà d'una criá 15</i>	<i>s' enamorà d'una minyona 12</i>
<i>La criatureta era moreneta 18</i>	<i>La criatura era moreneta 14</i>
<i>crusar paraula en don Adolfo 34</i>	<i>creuar la paraula amb aquest vell 27</i>
<i>m'estàs resultant un cuansevòl 19</i>	<i>m'estàs resultant un qualsevol 14</i>
<i>Ya m'ha saludat cuant pasaba 30</i>	<i>Ja m'ha saludat quan ha passat 24</i>
<i>ú cuide a una criatura 26</i>	<i>un hagi procurat per una criatura 21</i>
<i>no he cumplit els quaranta sis 26</i>	<i>no he complet els quaranta-sis 21</i>
<i>¡Che, che, Sènto!... ¿Saps 19</i>	<i>Saps, Sendo 14</i>
<i>Che, Sènto, demánam 20</i>	<i>Inútil, Sendo. Demana'm 15</i>
<i>casarse en la chica 17</i>	<i>es casés amb una noia 13</i>
<i>En una chica com ésta 21</i>	<i>per una noia així 16</i>
<i>Vech qu'el chic té simpatíes 30</i>	<i>Veig que el meu fill té simpaties 24</i>
<i>Yo, chic y chica 31</i>	<i>Jo, noi i noia 25</i>
<i>total pa'ls dos chics y yo 32</i>	<i>total pels dos nois i jo 25</i>
<i>no chilles... 30</i>	<i>No alcís la veu... 23</i>
<i>als vintisis mesos, al chiquet 10</i>	<i>el nen als vint-i-sis mesos 7</i>
<i>Total, naixqué un chiquet 16</i>	<i>Total, que va néixer un noi 12</i>
<i>de náixer el chiquet 16</i>	<i>de néixer el noi 13</i>
<i>el chiquet se quedá 17</i>	<i>Queda el noi 13</i>
<i>he pasat per eixe chiquillo! 26</i>	<i>he passat per aquest xicot! 20</i>
<i>ADOLFO se chira 30</i>	<i>El senyor Adolf ha tombat el cap 24</i>
<i>choguets, diversións... 27</i>	<i>joguines, divertiments... 21</i>
<i>molt de gust en conèixer-lo 18</i>	<i>molt gust a conèixer-lo 14</i>
<i>gust de conèixer a sa filla 32</i>	<i>gust a conèixer la seva filla 25</i>
<i>això de que li pega per dir 33</i>	<i>això que li dona per dir 26</i>
<i>ya estic de torná 5</i>	<i>Ja estem de volta 3</i>
<i>Li demaní un retrato 18</i>	<i>Li va demanar un retrat 14</i>
<i>Deprenga, señoret 26</i>	<i>Aprenquí 'n de mi, señoret 20</i>
<i>después a ton pare 18</i>	<i>després al teu pare 14</i>
<i>Pero, después de tants anys 23</i>	<i>però després de tants anys 18</i>
<i>después de tantes hores 23</i>	<i>Després de tantes hores 18</i>
<i>y més después dels trastórns... 28</i>	<i>I menys després dels trastorns... 22</i>
<i>carta que resibí después-air 18</i>	<i>carta que vaig rebre abans d'ahir 13</i>
<i>se desvixca per ella 26</i>	<i>S'hagi desviscut per ella 21</i>
<i>li diga: ¡papá, papá! 19</i>	<i>li diguí "papà, papà meu" 14</i>
<i>El que digué això 13</i>	<i>El qui tal cosa va dir 8</i>
<i>me digué que retratara a son fill 18</i>	<i>em va dir que retratés al seu fill 14</i>
<i>choguets, diversións... 27</i>	<i>joguines, divertiments... 21</i>

<i>Disli que puche</i> 28	<i>Digues-li que pugi</i> 22
<i>li ham robat a don Adolfo</i> 10 <i>al pòble don Adolfo</i> 11 <i>de don Adolfo, a qui yo no conec</i> 15 <i>don Adolfo, sent chove</i> 15 <i>Remedio y don Adolfo</i> 15 <i>¿Don Adolfo?</i> 16 <i>don Adolfo m'enviaba</i> 17 <i>li'l envií a don Adolfo</i> 18 <i>eres el fill de don Adolfo?</i> 19 <i>com don Adolfo se creu</i> 21 <i>voreu en bòns ulls don Adolfo</i> 21 <i>¿Don Adolfo!...</i> 22 <i>Así te presente a don Adolfo</i> 24 <i>dic, don Adolfo</i> 25 <i>Es molt amarc, don Adolfo</i> 26 <i>Es don Adolfo</i> 28 <i>Sí, don Adolfo...</i> 30 <i>sorprés al vore a don Adolfo</i> 31 <i>don Adolfo...</i> 31 <i>Don Adolfo, si vosté vòl</i> 31 <i>Eixe don Adolfo va a enrecordarsen</i> 34 <i>¿Don Adolfo?...</i> 34	<i>hem robat al senyor Adolf</i> 7 <i>al poble el senyor Adolf</i> 8 <i>Del senyor Adolf a qui no conec</i> 11 <i>El senyor Adolf, de jove</i> 12 <i>la Remei i el senyor Adolf</i> 12 <i>¿El senyor Adolf?</i> 12 <i>el senyor Adolf m'enviava</i> 13 <i>el vaig enviar al senyor Adolf</i> 14 <i>ets fill del senyor Adolf?</i> 14 <i>com el senyor Adolf el creu</i> 16 <i>ben vist del senyor Adolf</i> 16 <i>Senyor Adolf!...</i> 17 <i>Aquí et presento al senyor Adolf</i> 19 <i>dic, senyor Adolf</i> 20 <i>Es molt trist, senyor Adolf</i> 21 <i>Es el senyor Adolf</i> 22 <i>Sí... senyor Adolf</i> 24 <i>sorprés en veure el senyor Adolf</i> 24 <i>El senyor Adolf...</i> 24 <i>Senyor Adolf, si vol</i> 25 <i>Aquest senyor Adolf es recordarà</i> 27 <i>El senyor Adolf?</i> 27
<i>m'el doná, li'l envií</i> 18	<i>m'el va donar, jo el vaig enviar</i> 14
<i>Em dona llástima</i> 33	<i>em fa pena</i> 33
<i>el fill de doña Teresa, també</i> 18	<i>el fill de la senyora Teresa també</i> 14
<i>Imbèsil, dos vegaes</i> 8	<i>Ximplet dues vegades</i> 5
<i>entre 'ls dos m'esteu marechant</i> 21	<i>Entre tots dos m'esteu marejant</i> 17
<i>no cap ducte que mos coneixía</i> 12	<i>no et càpiga dubte, ens coneixia</i> 8
<i>Grasies a aixes [sic] mentires</i> 9 <i>pa qué m'ha servit eixa vida</i> 9 <i>fesme eixe favor</i> 19 <i>A eixos paperets</i> 19 <i>Eixa cara...</i> 22 <i>A eix'hòra hauríem aplegat</i> 23 <i>y en eixa escusa... l'abrasaré</i> 23 <i>he pasat per eixe chiquillo!</i> 26 <i>d'eixos abres, d'eixa casa</i> 28 <i>¿Eixe dòl?...</i> 28 <i>Es d'eixos embusteros</i> 29 <i>Eixos son com yo</i> 31 <i>¿Lo que donaria eixe hòme</i> 33 <i>Eixe don Adolfo va a enrecordarsen</i> 34 <i>pero el tío eixe no sap</i> 34	<i>gràcies a aquelles trapelleries</i> 6 <i>de què m'ha servit la vida</i> 7 <i>fes-me aquest favor</i> 14 <i>A papers així</i> 15 <i>Aquesta cara...</i> 17 <i>A aquesta hora hauríem arribat</i> 18 <i>i així el podré abraçar</i> 18 <i>he passat per aquest xicot!</i> 20 <i>d'aquests arbres, d'aquesta casa</i> 22 <i>Aquest dol...</i> 22 <i>Es d'aquests mentiders</i> 23 <i>Ells són com jo</i> 25 <i>El que donaria aquest hòme</i> 26 <i>Aquest senyor Adolf es recordarà</i> 27 <i>però aquest vell no sap</i> 27
<i>Eixint)</i> 8	<i>(Tornant a sortir</i> 5
<i>no sabem eixir d'este hòrt</i> 30 <i>Ma filla no sap eixir d'así</i> 31	<i>No sabem moure'ns d'aquest hort</i> 24 <i>La meva filla no s'en mouria mai</i> 24
<i>pero molt embustero</i> 29 <i>Es d'eixos embusteros</i> 29 <i>el més embustero del pòble</i> 35	<i>és molt mentider</i> 23 <i>Es d'aquests mentiders</i> 23 <i>l'hòme més mentider del pòble</i> 28
<i>he fet un empastre</i> 35	<i>He armat un batibull</i> 28
<i>vivienda en terrassa</i> 5 <i>parlar en el siñoret</i> 5	<i>casa amb terrassa</i> 3 <i>parlar amb el senyoret</i> 3

<p><i>en</i> lo pòble, <i>en</i> ple ivèrn 6 pero <i>en</i> la excusa 8 <i>en</i> molt de misteri 9 Si està <i>en</i> la meua ma 14 <i>En</i> la teua ma està 14 residix <i>en</i> l'extranher 15 casarse <i>en</i> la chica 17 sino qu'está <i>en</i> España 18 molt de gust <i>en</i> conèixerlo 18 unes fotografies <i>en</i> la ma 20 a tot'hòra <i>en</i> la siñoreta 20 que parle <i>en</i> la filla d' ell 21 alguna broma <i>en</i> ella 21 podrà parlar <i>en</i> ella 21 el venérem <i>en</i> Alemanya 23 el matricularem <i>en</i> València 23 pagar <i>en</i> els dinés que tinc 24 portat molt requetebé <i>en</i> mosatros 24 d'estar <i>en</i> España 25 Vullc raonar <i>en</i> Sènto 25 la conversasió <i>en</i> AMPARO 27 residía <i>en</i> el estranher 28 <i>En</i> el seu permís 28 cuan parla <i>en</i> qui no'l coneix 29 si alguna vegá parla <i>en</i> ell 29 <i>en</i> el seu permís... 30 me fas pòc <i>en</i> els veranechants 31 m'entretindrè un rato <i>en</i> la quadra 32 trenta sèt, <i>en</i> lo pòble 32 <i>en</i> València 32 no crusar paraula <i>en</i> don Adolfo 34</p>	<p><i>al</i> poble, <i>en</i> ple hivern 4 Però, ara, <i>amb</i> l'excusa 4 <i>amb</i> molt de misteri 7 Si està <i>a</i> la meua mà 11 <i>A</i> la teua mà està 11 resideix <i>a</i> l'estranger 11 es casés <i>amb</i> una noia 13 sinó que es troba <i>a</i> Barcelona 14 molt gust <i>a</i> conèixer-lo 14 unes fotografies <i>a</i> la mà 15 a tota hora <i>amb</i> la senyoreta 16 que parli <i>amb</i> la seva filla 16 bromejar <i>amb</i> ella 16 podrà parlar <i>amb</i> ella 16 el vàrem vendre <i>a</i> Alemanya 18 el matricularem <i>a</i> Barcelona 18 pagar <i>amb</i> els diners que tinc 19 portat molt bé <i>amb</i> nosaltres 19 de trovar-me <i>a</i> Catalunya 20 Vull parlar <i>amb</i> en Sendo 20 la conversa <i>amb</i> Laura 21 residia <i>a</i> l'estranger 22 <i>Amb</i> el seu permís 22 així que parla <i>amb</i> algú que no coneix 23 si alguna vegada, parlant <i>amb</i> ell 23 <i>Amb</i> el seu permís... 24 no em faig gaire <i>amb</i> els estiuiejants 25 m'entretindrè una mica <i>a</i> la quadra 25 37, aquí <i>al</i> poble 25 <i>a</i> Barcelona 25 creuar la paraula <i>amb</i> aquest vell 27</p>
<p>m'en vach raere d' ella 8 Pa la pòca que t'en queda 19</p>	<p>vaig al seu darrera 5 Per la pòca que et queda 15</p>
<p><i>Y en acabant</i> el chiquet 16 pa que <i>en acabant</i> vinga un pare 26 <i>En acabant</i> ma mare m'obligá 27 qu'en arreglo a les fotografies 19</p>	<p><i>I després</i> va morir el fill 13 perquè <i>en acabar</i> vingui el pare 21 <i>Després</i> la mare que m'obligá 21 que d'acord amb el retrats 14</p>
<p>que vinga <i>en seguida</i> 5</p>	<p>venir <i>de seguida</i> 3</p>
<p>Parle <i>en serio</i>... 28 li ha parlat molt <i>en serio</i> 34</p>	<p>Li ho dic <i>de veres</i>... 22 li ha dit <i>formalment</i> 27</p>
<p><i>enamorá</i> d'estes plantes 28 vinga un pare y se l'<i>enduga</i> 26</p>	<p><i>enamorada</i> d'aquestes plantes 22 vingui el pare i se l'<i>endugui</i> 21</p>
<p>Eixe don Adolfo va a <i>enrecordar</i>sen 34 ¿Encara t'<i>enrecòrdes</i> del chincholer? 35</p>	<p>Aquest senyor Adolf es <i>recordarà</i> 27 Encara <i>penses</i> amb el garrofer? 27</p>
<p>quixals del <i>enteniment</i> 10</p>	<p>queixal del <i>seny</i> 7</p>
<p><i>enterat</i> del truco vòstre 18 Res bò, pues cuan ell s'<i>entere</i> 22</p>	<p><i>assabentat</i> del vostre truc 13 Res de bo quan ella s'<i>assabenti</i> 17</p>
<p><i>Entonses</i>, sería la mare 15 m'el doná, li l'<i>enviá</i> 18</p>	<p><i>Aleshores</i> fou la mare 12 m'el va donar, jo el <i>vaig enviar</i> 14</p>
<p>¿Y no dúen <i>equipache</i>? 23</p>	<p>No duen <i>equipatge</i>? 18</p>
<p>Tú <i>eres</i> tú 15 tú <i>eres</i> fill d'ells 16 <i>eres</i> el fill de don Adolfo? 19</p>	<p>Tu <i>ets</i> tu 11 tu Eduard, <i>ets</i> fill d'ells 12 <i>ets</i> fill del senyor Adolf? 14</p>

<i>M'eres molt simpàtic</i> 24	<i>Me'ts molt simpàtic</i> 19
<i>moments qu'es coneixem</i> 24	<i>moments que fa que ens coneixem</i> 19
<i>Ya es vorem</i> 32	<i>Ja ens veurem</i> 25
<i>No, hòme... Escolte...</i> 28	<i>No, home... Escolti...</i> 22
<i>com si esperara del fondo</i> 12	<i>com si de la terra n'esperés</i> 8
<i>Agraixc la seua esplendidés</i> 28	<i>Agraeixo la seva esplendidesa</i> 22
<i>Está per ahí dins del hòrt</i> 9	<i>L'Enric és a l'hort</i> 6
<i>qu'ell está ahí dalt</i> 28	<i>que ell és a dalt</i> 22
<i>allà está el pare d'Eduardo</i> 30	<i>Allà hi ha el pare d'Eduard</i> 23
<i>Allà está el pare d'Eduardo</i> 30	<i>allà hi ha el pare d'Eduard</i> 23
<i>del amo d'este hòrt</i> 15	<i>del amo d'aquest hort</i> 11
<i>¿Quín lío es este?</i> 16	<i>quin embolic és aquest?</i> 12
<i>amo d'este hòrt</i> 24	<i>l'amo d'aquest hort</i> 19
<i>molt desgrasiat en esta vida</i> 26	<i>molt desgraciat en aquesta vida</i> 21
<i>Esta s'entreté mirant</i> 27	<i>Aquesta s'entreté veient</i> 21
<i>¿Quí es esta chove</i> 27	<i>Qui es aquesta senyorta [sic]</i> 22
<i>m'agrà moltíssim este hòrt</i> 28	<i>m'agrada tant aquest hort</i> 22
<i>enamora d'estes plantes</i> 28	<i>enamorada d'aquestes plantes</i> 22
<i>Este faltaba</i> 29	<i>Només faltava aquest</i> 23
<i>no sabem eixir d'este hòrt</i> 30	<i>No sabem moure'ns d'aquest hort</i> 24
<i>li regala este hòrt</i> 34	<i>li regalaria aquest hort</i> 27
<i>sempre que yo estorbe</i> 32	<i>sempre que molesti</i> 25
<i>si alguna vegá estorben</i> 32	<i>Si mai fan nosa</i> 25
<i>No s'extrañe, si alguna vegá</i> 29	<i>No s'estranyi si alguna vegada</i> 23
<i>no fases cas</i> 34	<i>no en facis cas</i> 27
<i>A la esquerra, fachá prinsipal</i> 5	<i>A l'esquerra, façana principal</i> 3
<i>deixant a son fill fadrí</i> 17	<i>deixar solter el fill</i> 13
<i>lo qu'em pasá de fadrí</i> 27	<i>el que em passá de solter</i> 21
<i>perque yo me fas pòc</i> 31	<i>perquè jo no em faig gaire</i> 25
<i>¡Fasas la desentesa!</i> 6	<i>Facis la desentesa</i> 4
<i>en que yo fea pinos</i> 14	<i>en que feia tantes entremaliadures</i> 11
<i>se'n va per aon feu mutis ROSALÍA</i> 25	<i>s'en va per on ho ha fet Rosalia</i> 20
<i>Me hu figure</i> 34	<i>M'ho figuro</i> 26
<i>Cóm se fija en sa chermana</i> 24	<i>Com es fixa en la seva germana</i> 19
<i>t'has fijat en el meu cabell</i> 26	<i>t'has fixat en el meu cabell?</i> 21
<i>Al fijarse en la roba</i> 28	<i>En fixar-se en el vestit</i> 22
<i>fon idea de ma muller</i> 17	<i>va ésser la meva dona</i> 13
<i>Pero fon tan bona Rosalía</i> 27	<i>Però fou tan bona Rosalia</i> 21
<i>a vórem foren meches</i> 10	<i>a visitar fossin metges</i> 7
<i>com si vosté fora mon pare</i> 25	<i>com si fos el meu pare</i> 19
<i>una fotracá de mils de pesetes!</i> 10	<i>una carretada de pessetes!</i> 7
<i>¡Si saberes qué ganes tinc</i> 23	<i>Calcula l'afany que tinc</i> 18
<i>Yo encara no me l'ha endut</i> 26	<i>Jo encara no me l'he endut</i> 21
<i>Si l'haguera vist</i> 8	<i>Si l'hagués vist</i> 6
<i>haixca perdut la vergoña</i> 19	<i>hagi perdut completament la vergonya</i> 15
<i>li ham robat a don Adolfo</i> 10	<i>hem robat al senyor Adolf</i> 7
<i>Hasta qu'ell aplegue</i> 11	<i>D'aquí a que arribi ell</i> 8
<i>allárgat hasta'l chincholer</i> 12	<i>arriba't fins aquell garrofer</i> 8
<i>perque hasta así li era imposible</i> 23	<i>perquè fins aquí no li era possible</i> 18
<i>Hasta que vosté vullga</i> 33	<i>Fins que vostè vulgui</i> 26
<i>a tot'hòra están ficats así</i> 19	<i>a totes hores estan ficats aquí</i> 15
<i>a tot'hòra en la señoreta</i> 20	<i>a tota hora amb la senyoreta</i> 16

<i>A eix hòra hauríem aplegat</i> 23	<i>A aquesta hora hauríem arribat</i> 18
<i>Fa huít mesos que no</i> 18 <i>a les huít aplegará al pòble</i> 18	<i>fa vuit mesos que no</i> 13 <i>a les vuit serà aquí al poble</i> 14
<i>Em casí sense ilusió</i> 27	<i>Em vaig casar sense il·lusió</i> 21
<i>Hu lamente</i> 28	<i>Ho lamento</i> 22
<i>Escolte... ¿Cóm li diuen?</i> 28	<i>Escolti... Com es diu?</i> 22
<i>Ya li la presentaré</i> 32	<i>Ja la hi presentaré</i> 25
<i>¿Quín lío es este?</i> 16 <i>els teus líos</i> 19	<i>quin embolic és aquest?</i> 12 <i>els teus embolics</i> 15
<i>fa lo que li mana la dòna</i> 9 <i>Recòrdat de lo que vach a dirte</i> 12 <i>se nega a lo que tú saps</i> 12 <i>dirli lo que había pasat</i> 15 <i>lo qu'em propòsa Sènto</i> 21 <i>¡Cá, lo que tú has fet</i> 24 <i>lo qu'em pasá de fadrí</i> 27 <i>se creuen lo que diuen</i> 29 <i>¡Lo que donaría eixe hòme</i> 33 <i>o de lo contrari no respònc</i> 34 <i>no respònc de lo que puga pasar</i> 34	<i>fa allò que li mana la dona</i> 6 <i>Fixa't en el que et vaig a dir</i> 8 <i>es nega al que tu saps</i> 8 <i>dir el que havia passat</i> 12 <i>el que em proposa Sendo</i> 16 <i>Ca! El que tu has fet</i> 19 <i>el que em passá de solter</i> 21 <i>els primers a creure el que diuen</i> 23 <i>El que donaria aquest home</i> 26 <i>o del contrari no responc</i> 27 <i>no responc del que pugui passar</i> 27
<i>tots els anys fea lo mateix</i> 18 <i>o t'has tornat loco</i> 15	<i>cada any he fet igual</i> 14 <i>t'has tornat boig?</i> 11
<i>estabeu llamant l'atensió</i> 34	<i>tu estàveu cribant l'atensió</i> 26
<i>llevant dels tres mesos</i> 6	<i>llevat els tres mesos</i> 4
<i>fon idea de ma muller</i> 17 <i>pensá ma muller</i> 18 <i>—ma muller, ¿eh?</i> 18 <i>¿Se referix a ma mare?</i> 18 <i>ma chermana, que a tot'hòra</i> 19 <i>y manco davant de ma filla</i> 23 <i>a ma filla no li faltaba res</i> 27 <i>en ma filla</i> 27 <i>Eduardo y ma filla</i> 28 <i>perque ma filla"...</i> 29 <i>Ma filla no sap eixir d' así</i> 31 <i>ma chermana y tú estabeu</i> 34 <i>Ma chermana tot se hu creu</i> 34	<i>va ésser la meva dona</i> 13 <i>la meva dona va dir</i> 14 <i>—la meva dona, eh?</i> 14 <i>Es referia a la meva mare?</i> 14 <i>la meva germana, que a totes</i> 15 <i>I menys davant la meva filla</i> 18 <i>a la meva filla no li faltava res</i> 21 <i>en companyia de la meva filla</i> 21 <i>a Eduard i a la meva filla</i> 22 <i>perquè la meua filla"...</i> 23 <i>La meva filla no s'en mouria mai</i> 24 <i>la meva germana i tu estàveu</i> 26 <i>La meva germana tot s'ho creu</i> 27
<i>al ser yo machor</i> 19 <i>¡Ca, ni molt manco!</i> 21 <i>y manco davant de ma filla</i> 23	<i>en ésser jo gran</i> 14 <i>És clar. Ni molt menys!</i> 16 <i>I menys davant la meua filla</i> 18
<i>me digué que retratara a son fill</i> 18 <i>Pero me quede</i> 22 <i>chermana, me quede... ¡per tú!</i> 22 <i>¡Me volía tant...</i> 27 <i>perque yo me fas pòc</i> 31 <i>¡Es que me pasa una cosa</i> 34	<i>em va dir que retratés al seu fill</i> 14 <i>Però em quedo</i> 18 <i>em quedo per tu, germana meva</i> 18 <i>em volia tant...</i> 21 <i>perquè jo no em faig gaire</i> 25 <i>Es que em passa una cosa</i> 26
<i>a vórem foren meches</i> 10	<i>a visitar fossin metges</i> 7
<i>Grasies a aixes [sic] mentires</i> 9 <i>Les mentires d'ell son</i> 29	<i>gràcies a aquelles trapelleries</i> 6 <i>Les seves són unes mentides</i> 23
<i>mentres vixqué</i> 18	<i>mentre visqué</i> 14
<i>saps qu'et conec desde menut</i> 14 <i>com de menudets casi totes</i> 18	<i>saps que jo et conec de petit</i> 11 <i>la canalla, de petits</i> 14

<p> <i>¡El final de la meua vida 9</i> <i>Si està en la meua ma 14</i> <i>el favor, la meua salvació 14</i> <i>culpable de la meua desesperació 20</i> <i>La meua edat... 24</i> <i>que hu sabera la meua siñora 27</i> <i>La meua siñora... 28</i> </p>	<p> <i>El final de la meva vida 6</i> <i>Si està a la meva mà 11</i> <i>el favor i la meva salvació 11</i> <i>culpable de la meva tragedia 15</i> <i>La meva edat... 19</i> <i>que res no sabés la meva esposa 21</i> <i>La meva esposa... 22</i> </p>
<p> <i>a les tres y micha allárgat 12</i> <i>recriem un sèrdo a miches 32</i> </p>	<p> <i>a dos quarts de quatre arriba't 8</i> <i>recriem un porc a mitges 25</i> </p>
<p> <i>qu'el miro... 24</i> <i>qu'el miro com si vosté fora 25</i> </p>	<p> <i>que el miro... 19</i> <i>que el miro com si fos 19</i> </p>
<p> <i>¡Mírela! 20</i> </p>	<p> <i>Miri-se-la! 16</i> </p>
<p> <i>tenint present el mòdo d'obrar 16</i> <i>¡De ningún mòdo! 20</i> </p>	<p> <i>en vista de l'actitud 12</i> <i>De cap manera 15</i> </p>
<p> <i>en busca de mon chermá 5</i> <i>yo no soc fill de mon pare? 15</i> <i>¿Qué diríen mon pare 19</i> <i>com si vosté fora mon pare 25</i> <i>al vore a mon fill 27</i> <i>pregunta per mon fill 27</i> <i>“Perque mon fill... 29</i> <i>Y mon fill tampòc 31</i> </p>	<p> <i>a cercar el meu germà 3</i> <i>jo no era fill del meu pare? 11</i> <i>què passaria si el meu pare 15</i> <i>com si fos el meu pare 19</i> <i>en veure al meu fill 21</i> <i>pregunta pel meu fill 22</i> <i>“Perquè el meu fill... 23</i> <i>I el meu fill tampoc 24</i> </p>
<p> <i>Eduardo mos traurá d'apuros 11</i> <i>mos coneixía a mosatros 12</i> <i>y no mos son simpátiques 25</i> </p>	<p> <i>Eduard ens treurà del compromís 8</i> <i>ens coneixia a nosaltres 8</i> <i>i mai no ens són agradables 19</i> </p>
<p> <i>mos coneixía a mosatros 12</i> <i>Mosatros els esperábem 23</i> <i>portat molt requetebé en mosatros 24</i> </p>	<p> <i>ens coneixia a nosaltres 8</i> <i>Nosaltres no els esperàvem 17</i> <i>portat molt bé amb nosaltres 19</i> </p>
<p> <i>fon idea de ma muller 17</i> <i>pensá ma muller 18</i> <i>—ma muller, ¿eh? 18</i> </p>	<p> <i>va ésser la meva dona 13</i> <i>la meva dona va dir 14</i> <i>—la meva dona, eh? 14</i> </p>
<p> <i>Als tres mesos de náixer 16</i> <i>Total, naixqué un chiquet 16</i> </p>	<p> <i>Als tres mesos justos de néixer 13</i> <i>Total, que va néixer un noi 12</i> </p>
<p> <i>Ne comprarem un atre 23</i> <i>vosté entre mosatros, m'ha dit 21-22</i> <i>Voldrá que li óbriga l'atra pòrta 33</i> </p>	<p> <i>en comprarem un altre 18</i> <i>a casa vostè, no m'ha dit 17</i> <i>Deu voler que li obri l'altra porta 26</i> </p>
<p> <i>en compañía de la seua novia 9</i> <i>La novia... 27</i> <i>¿La novia d'Eduardo? 27</i> <i>es la seua novia... 35</i> <i>qu'el novio es un amic 35</i> </p>	<p> <i>amb Laura, la seva promesa 6</i> <i>...la seva xicota 22</i> <i>La promesa d'Eduard? 22</i> <i>és la seva promesa... 28</i> <i>que el promès de Laura és un amic 28</i> </p>
<p> <i>mos pòden oír! 10</i> <i>¡Qué mos dixquen! 10</i> <i>m'has oít parlar varies vegaes 15</i> <i>haurá oít el crit de la sanc 25</i> </p>	<p> <i>si algú et sentia 7</i> <i>Que ho sentin 10</i> <i>m'has sentit parlar moltes vegades 11</i> <i>haurà sentit el crit de la sang 20</i> </p>
<p> <i>Son les onse d'un matí 5</i> </p>	<p> <i>Són les onze d'un matí 3</i> </p>
<p> <i>pa dirli que vinga 5</i> <i>colliria unes flòrs pa tu 7</i> <i>¿Pa qué vullc ser propietari 11</i> <i>Falta pòc p'al mich día 12</i> <i>Pa la pòca que t'en queda 19</i> <i>Es una ventacha pa vosté 21</i> <i>pa que en acabant vinga un pare 26</i> </p>	<p> <i>per tal de fer-lo venir 3</i> <i>collint unes flors per tu 5</i> <i>¿Per què vull ésser propietari 8</i> <i>Falta poc per migdia 8</i> <i>Per la poca que et queda 15</i> <i>serà un avantage per vostè 16</i> <i>perquè en acabar vingui el pare 21</i> </p>

<p> <i>¡Hiá pa pencharse 26</i> <i>¿Pa qué?... 26</i> <i>Pa servirla 28</i> <i>será pa vosté 28</i> <i>¡Y el chincholer pa mí! 29</i> <i>Perfectament, pa servirlo 31</i> <i>¿Pa qu'el vullc sanser? 32</i> <i>total pa 'ls dos chics y yo 32</i> <i>l' atra pòrta pa cuan s'en vacha 33</i> <i>Adiós pa sempre 35</i> <i>No tinc valor pa pencharme 35</i> </p>	<p> <i>N'hi ha per penjar-se 21</i> <i>Per què? 21</i> <i>Per servir-la 22</i> <i>serà per vostè 22</i> <i>I el garrofer per a mi! 22</i> <i>Perfectament, per servir-lo 24</i> <i>¿[sic] Per què el vull sencer? 25</i> <i>total pels dos nois i jo 25</i> <i>l'altra porta per quan s'en vagi 26</i> <i>Adéu per sempre 27</i> <i>no tinc valor per penjar-me 35</i> </p>
<p> <i>A eixos paperets 19</i> <i>Si em pareix ... 22</i> <i>¿no vos pareix? 24</i> <i>li pareix que yo soc son pare 25</i> <i>¿Li pareix bé que ú cuide 26</i> <i>¿Te pareix pòc? 34</i> <i>que parle en la filla d'ell 21</i> <i>Vullc dir que no la pedrás 20</i> <i>això de que li pega per dir 33</i> <i>¡Qué mal pensá eres! 7</i> <i>volá pa sempre... y pensí 27</i> <i>perdone qu'em vecha per así 28</i> </p>	<p> <i>A papers aixi 15</i> <i>Sí que sembla ... 17</i> <i>no us sembla? 19</i> <i>li sembla que sóc el seu pare 20</i> <i>li sembla bé que un hagi procurat 21</i> <i>Et sembla poc? 27</i> <i>que parli amb la seva filla 16</i> <i>Vull dir que no la perdrás pas 15</i> <i>això que li dona per dir 26</i> <i>No siguis mal pensada 4</i> <i>morí i vaig pensar 21</i> <i>Perdoni si em troba per aquí 22</i> </p>
<p> <i>¿Pero qué pasa? 6</i> <i>pero en la excusa 8</i> <i>Pero yo sí 18</i> <i>¡Pero si no tròbe a Eduardo! 9</i> <i>pero això no 20</i> <i>Pero me quede 22</i> <i>Pero, después de tants anys 23</i> <i>Sí, pero ... 23</i> <i>Pero fon tan bona Rosalía 27</i> <i>Pero volá pa sempre 27</i> <i>Pero, ¿aón s'haurá ficat? 30</i> <i>pero el tío eixe no sap 34</i> </p>	<p> <i>Però es pot saber què passa? 3</i> <i>Però, ara, amb l'excusa 4</i> <i>Però jo sí 14</i> <i>Però si no el trobo 6</i> <i>però això, no 15</i> <i>Però em quedo 18</i> <i>però després de tants anys 18</i> <i>Sí, però ... 18</i> <i>Però fou tan bona Rosalia 21</i> <i>Però morí 21</i> <i>Però, on s'haurá entaforat? 23</i> <i>però aquest vell no sap 27</i> </p>
<p> <i>perque hasta así li era imposible 23</i> <i>perque acostumá a vore 26</i> <i>"Perque mon fill... 29</i> <i>perque ma filla" ... 29</i> <i>perque un pare va aon vòlen 31</i> <i>perque supònc que vosté te fills 31</i> <i>perque yo me fas pòc 31</i> <i>al añ y pico 18</i> <i>No plòre, pare 25</i> <i>perque yo me fas pòc 31</i> <i>no poguera yo evitar la tentasió 27</i> <i>Y no prenga a broma 28</i> <i>No 's preocupe; tot asò 28</i> <i>Así te presente a don Adolfo 24</i> <i>a vore qué efecte li produix 26</i> <i>Volent acabar pronte 27</i> <i>Que puche la siñoreta 25</i> </p>	<p> <i>perquè fins aquí no li era possible 18</i> <i>perquè acostumada a veure 20</i> <i>"Perquè el meu fill... 23</i> <i>perquè la meua filla" ... 23</i> <i>Perquè un pare sempre va on van 24</i> <i>perquè suposo que vosté té fills 24</i> <i>perquè jo no em faig gaire 25</i> <i>al cap de poc més d'un any 14</i> <i>No plori, pare 20</i> <i>perquè jo no em faig gaire 25</i> <i>no pogués resistir a la temptació 21</i> <i>I no prengui a broma 22</i> <i>No es preocupi. Tot això 22</i> <i>Aquí et presento al senyor Adolf 19</i> <i>a veure l'efecte que li produceix 20</i> <i>vol acabar prompte 21</i> <i>Que hi pugi la senyoreta 20</i> </p>

<p>Puche, puche, siñoreta... 26 Disli que puche 28 (Transisió) Puche 28 Puche, puche 28 Puche, puche... 30</p>	<p>Pugi, senyoreta, pugi... 20 Digues-li que pugi 22 (Transició.) Però, pugi 22 Pugi, pugi 22 Pugi, pugi... 24</p>
<p>Pues párlem com vullga 20 Pues com don Adolfo 21 Pues les trases... 29</p>	<p>Doncs parla'm com vulguis 16 Perquè com el senyor Adolf 16 Doncs per l'aspecte... 23</p>
<p>no respònc de lo que puga pasar 34 <i>¡Yo que puguera riure!</i> 26</p>	<p>no respònc del que pugui passar 27 <i>Si jo pogués riure!</i> 20</p>
<p>¿Yo qué tinc que vore 15 qué tinc que vore yo? 16 En que no vullc vóret 12</p>	<p>Jo? Què tinc a veure 12 què hi tinc a veure 13 En què no vull veure't 8</p>
<p>¿Y per qué no vol 5 de qué se trata? 5 ¿Pero qué pasa? 6 ¿Respècte a qué? 6 No sé a qué se referix 6 ¿Qué fa mon chermá 6 ¿Y pa qué mos servixen els dinés? 9 pa qué m'ha servit eixa vida 9 ¿Cóm y qué? 11 ¿Pa qué vullc ser propietari 11 ¿En qué quedem? 12 ¿Yo qué tinc que vore 15 qué tinc que vore yo? 16 ¿Y qué vòls 19 ¿Qué diríen mon pare 19 ¿Qué dius? 19 Yo no sé qué serà de mí 22 ni qué serà de Sènto 22 ¿Qué? 23 ¿Qué?... 24 qué vech en la seua persona 24 ¿Qué sap ú!... 24 ¿Pa qué?... 26 molt siñor meu... ¿Qué tal? 31 Enrique, ¿qué pasa? 33 ¿Qué pasa?... No hu sé 34 ¿Qué vas a fer? 35 ¿Per qué has dit tot això? 35</p>	<p>I per què no m'ho vol 3 de què es tracta? 3 Però es pos saber què passa? 3 Respecte què? 3 No sé pas a què es refereix 4 Què hi fa Eduard 4 I de què em serveixen els diners 7 de què m'ha servit la vida 7 Com, y què? 8 ¿Per què vull ésser propietari 8 En què quedem? 8 Jo? Què tinc a veure 12 què hi tinc a veure 13 I què vols? 14 què passaria si el meu pare 15 Què dius? 15 Jo no sé què serà de mi 18 ni què serà de Sènto 18 Què? 18 Què?... 19 què veig en la seva persona 19 Qué sap un... 19 Per què? 21 Molt senyor meu... Què tal? 24 Què passa, Enric? 26 Què passa? No ho sé 26 I què vols fer? 27 I per què ho has dit tot això? 28</p>
<p>¿Qué sorpresa! 23 Pero me quede 22 chermana, me quede... ¡per tú! 22 a don ADOLFO, a qui no coneix 31 ¿a quín sant? 18 més dents y quixals 10 hasta 'ls quixals del enteniment 10 m'en vach raere d'ella 8 EDUARDO, per raere de la verja 13 ROSALÍA, per raere de la verja 22 ú raere del atre 36 Vullc raonar en Sènto 25</p>	<p>¿Quina sorpresa! 18 Però em quedo 18 em quedo per tu, germana meva 18 el senyor Adolf al qual no coneixia 24 a sant de què? 14 més dents i queixals 7 el queixal del seny 7 vaig al seu darrera 5 EDUARD darrera la reixa 9 Darrera la reixa 17 L'un venia darerra l'altre 28 Vull parlar amb en Sènto 20</p>

<i>¡Cuántos mals ratos he pasat 26</i> <i>Fa un ratet 30</i>	<i>Quants sofriments he passat 20</i> <i>Fa poc 23</i>
<i>No sé a qué se referix 6</i>	<i>No sé pas a què es refereix 4</i>
<i>una vida ben regalá has tingut 9</i> <i>m'ha servit eixa vida tan regalá 9</i>	<i>la vida regalada que has dut 8</i> <i>m'ha servit la vida regalada 7</i>
<i>No había reparat... 27</i>	<i>No m'havia adonat... 21</i>
<i>s'ha portat molt requetebé 24</i>	<i>s'ha portat molt bé 19</i>
<i>a vosté res mal li pòt pasar 20</i> <i>Res bò, pues cuan ell s'entere 22</i>	<i>a vostè no li pot passar res de mal 16</i> <i>Res de bo quan ella s'assabenti 17</i>
<i>¿Y encara continúes resibintlos? 17</i> <i>carta que resibí despús-air 18</i> <i>segóns telegrama que resibí 18</i> <i>Vach a resibirlos 22</i>	<i>I encara continueu rebent-los 13</i> <i>carta que vaig rebre abans d'ahir 13</i> <i>per un telegrama que he rebut 14</i> <i>Vaig a rebre 'ls 18</i>
<i>años que residix en l'extrancher 15</i> <i>La he respetat en vida 27</i>	<i>anys que resideix a l'estranger 11</i> <i>L'he respectada sempre 21</i>
<i>me digué que retratara a son fill 18</i>	<i>em va dir que retratés al seu fill 14</i>
<i>no li he enviat ningún retrato 18</i> <i>Li demaní un retrato 18</i> <i>Demandar un retrato meu 18</i> <i>Fijantse en els retratos 20-21</i>	<i>no l'hi he enviat cap retrat 14</i> <i>Li va demanar un retrat 14</i> <i>Demandar un retrat meu 14</i> <i>mirant aquests retrats 16</i>
<i>en un rincó, ha fet Sènto una tancá 32</i> <i>d'una criá de sa casa 15</i> <i>el mòdo d'obrar de sa mare 16</i> <i>Cóm se fija en sa chermana 24</i> <i>y'ha pres posesió de sa casa 32</i> <i>gust de conéixer a sa filla 32</i>	<i>En un recó, en Sendo ha fet un tancat 25</i> <i>d'una minyona de casa seva 12</i> <i>l'actitud de la seva mare 12</i> <i>Com es fixa en la seva germana 19</i> <i>ha pres possessió de casa seva 25</i> <i>gust a conèixer la seva filla 25</i>
<i>¡Si ell sabera!... 23</i> <i>¡Pues si tú sabes!... 24</i> <i>“¡Si tú sabes!”... 24</i> <i>que hu sabera la meua señora 27</i> <i>no podrá saberli mal que parle 21</i>	<i>Si ell sabés!... 18</i> <i>I si sabessis tu!... 18</i> <i>“Si sabessis tu!”... 18</i> <i>que res no sabés la meva esposa 21</i> <i>no li sabrà greu que parli 16</i>
<i>¿Pa qu'el vullc sanser? 32</i> <i>Que yo sapia 6</i> <i>de qué se trata? 5</i> <i>No sé a qué se referix 6</i> <i>se queda mirant a terra 12</i> <i>se nega a lo que tú saps 12</i> <i>¿Se referix a ma mare? 18</i> <i>Cóm se fija en sa chermana 24</i> <i>Se queda sorprés al vore 31</i> <i>¿Cóm se coneix que tú ignores 34</i> <i>se coneix que no estabas así 35</i>	<i>¿[sic] Per què el vull sencer? 25</i> <i>que jo sàpiga 3</i> <i>de què es tracta? 3</i> <i>No sé pas a què es refereix 4</i> <i>es queda amb l'esguard fix a terra 8</i> <i>es nega al que tu saps 8</i> <i>Es referia a la meva mare? 14</i> <i>Com es fixa en la seva germana 19</i> <i>Es queda sorprès en veure 24</i> <i>Com es coneix que tu no saps 27</i> <i>es coneix que no estaves aquí 27</i>
<i>¡He segut molt desgrasiat 26</i> <i>y may ha segut pare 29</i> <i>Y hu selebre molt 31</i> <i>Selós, més que selós 33</i>	<i>He estat molt desgraciat 21</i> <i>i no ha estat mai pare 23</i> <i>I ho celebros molt 25</i> <i>Gelós, més que gelós 26</i>
<i>totes les criatures se semblen 18</i> <i>senc ya per vosté... tal simpatía 25</i> <i>Al vore serto seña que li fa SENTO 31</i> <i>¡no pòt ser! 9</i> <i>¿Pa qué vullc ser propietari 11</i> <i>al ser yo machor 19</i>	<i>s'assemblen tots 14</i> <i>sento una tal simpatia per vostè 19</i> <i>En veure un senyal que li fa Sendo 24</i> <i>No pot ésser [bis] 6</i> <i>¿Per què vull ésser propietari 8</i> <i>en ésser jo gran 14</i>

<i>Deuen ser forasters</i> 22 <i>yo no he pogut sero</i> 29	<i>Deuen ésser forasters</i> 17 <i>jo no puc ésser-ho</i> 23
<i>recriem un sèrdo a miches</i> 32	<i>recriem un porc a mitges</i> 25
<i>Hu diu molt seriament</i> 29	<i>Ho diu seriosament</i> 23
<i>¿Y pa qué mos servixen els dinés?</i> 9 <i>en compañía de la seua novia</i> 9 <i>la seua posicio...</i> 24 <i>qué vech en la seua persona</i> 24 <i>Agraeix la seua esplendidés</i> 28 <i>es la seua novia...</i> 35	<i>I de què em serveixen els diners</i> 7 <i>amb Laura, la seva promesa</i> 6 <i>La seva posició...</i> 19 <i>què veig en la seva persona</i> 19 <i>Agraeixo la seva esplendidesa</i> 22 <i>és la seva promesa...</i> 28
<i>mes que siga tres o cuatro horetas</i> 32	<i>només siguin tres o quatre horetas</i> 25
<i>sin embargo, atres</i> 25	<i>Contràriament, n'hi ha d'altres</i> 19
<i>sino qu'está en España</i> 18	<i>sinó que es troba a Barcelona</i> 14
<i>parlar en el siñoret</i> 5 <i>¡Siñoret Eduardo!</i> 20 <i>en la siñoreta Rosalía</i> 20 <i>el siñoret Eduardo sí que podrá</i> 21 <i>¡El siñoret!</i> 22 <i>fijat en ella, siñoret Eduardo?</i> 22 <i>No s'en vacha, siñoret Eduardo</i> 22 <i>Estem en pau, siñoret</i> 24 <i>Sí, siñoret, sí</i> 24 <i>Que puche la siñoreta</i> 25 <i>Puche, puche, siñoreta...</i> 26 <i>que hu sabera la meua siñora</i> 27 <i>La meua siñora...</i> 28 <i>un siñor de bona posició</i> 29 <i>molt siñor meu... ¿Qué tal?</i> 31	<i>parlar amb el senyoret</i> 3 <i>Senyoret Eduard</i> 15 <i>amb la senyoreta Rosalia</i> 16 <i>vostè, senyoret Eduard, podrá</i> 16 <i>Els senyorets!</i> 17 <i>vist a ella, senyoret Eduard?</i> 17 <i>No s'en vagi, senyoret Eduard</i> 18 <i>Estem en paus, senyoret</i> 19 <i>Sí, senyoret, sí</i> 19 <i>Que hi pugi la senyoreta</i> 20 <i>Pugi, senyoreta, pugi...</i> 20 <i>que res no sabés la meua esposa</i> 21 <i>La meua esposa...</i> 22 <i>Un senyor de bona posició</i> 23 <i>Molt senyor meu... Què tal?</i> 24
<i>sòls quedaba sa mare</i> 15	<i>Només quedava la mare</i> 12
<i>me digué que retratara a son fill</i> 18 <i>que vostè es son pare?</i> 23 <i>li pareix que yo soc son pare</i> 25	<i>em va dir que retratés al seu fill</i> 14 <i>que vostè és el seu pare?</i> 18 <i>li sembla que sóc el seu pare</i> 20
<i>Tot es parlar de sons fills</i> 20	<i>Tot és parlar del seus fills</i> 23
<i>Se queda sorprés al vore</i> 31	<i>Es queda sorprès en veure</i> 24
<i>a sufrir les consecuènsies</i> 28	<i>a sofrir les conseqüències</i> 28
<i>d'una suntuosa vivienda</i> 5	<i>d'una sumptuosa casa</i> 3
<i>perque supònc que vostè te fills</i> 31	<i>perquè suposo que vostè té fills</i> 24
<i>Primer a ta mare</i> 18 <i>li ha dit a ta chermana</i> 34 <i>ha fet Sènto una tancá</i> 32	<i>Primer a la teva mare</i> 14 <i>ha dit a la teva germana</i> 27 <i>en Sendo ha fet un tancat</i> 25
<i>no te preguntaría per ell</i> 8 <i>aon yo no te vecha</i> 9 <i>¡Cuánt te dec!</i> 24 <i>Así te presente a don Adolfo</i> 24 <i>Te crida</i> 33 <i>¿Te pareix pòc?</i> 34	<i>no et preguntaria per ell</i> 6 <i>on jo no et vegi</i> 6 <i>Quant et dec!</i> 18 <i>Aquí et presento al senyor Adolf</i> 19 <i>Et crida</i> 26 <i>Et sembla poc?</i> 27
<i>no poguera yo evitar la tentasió</i> 27	<i>no pogués resistir a la temptació</i> 21
<i>¡Blaya, no'm tente</i> 21 <i>no'm tente!...</i> 21	<i>No em temptis, Laia</i> 17 <i>no em temptis...</i> 17
<i>Teñiscasel</i> 26	<i>Se'l tenyeix</i> 21
<i>¡Y tot per culpa teua!</i> 9 <i>En la teua ma está</i> 14	<i>I tot per culpa teva</i> 6 <i>A la teva mà està</i> 11

<i>eixe hòme per tindre un fill</i> 33	<i>aquest home per tenir un fill</i> 26
<i>Es un tío deshonorat</i> 34	<i>Es un poca-vergonya acabat</i> 27
<i>pero el tío eixe no sap</i> 34	<i>però aquest vell no sap</i> 27
<i>no eres fill de ton pare</i> 15	<i>no eres fill del teu pare</i> 11
<i>después a ton pare</i> 18	<i>després al teu pare</i> 14
<i>Moltes; el vòlen tots</i> 30	<i>Moltes. El vol tothom</i> 24
<i>Pues les trases...</i> 29	<i>Doncs per l'aspecte...</i> 23
<i>y als trasbordos</i> 23	<i>i els transbordaments</i> 18
<i>de qué se trata?</i> 5	<i>de què es tracta?</i> 3
<i>les tratem anys y anys</i> 25	<i>les tractem anys i més anys</i> 19
<i>Eduardo mos traurà d'apuros</i> 11	<i>Eduard ens treurà del compromís</i> 8
<i>si no tròbe a Eduardo!</i> 9	<i>si no el trobo</i> 6
<i>enterat del truco vostre</i> 18	<i>assabentat del vostre truc</i> 13
<i>se pòt prestar ú</i> 19	<i>s'hi pot prestar un</i> 15
<i>¡Qué sap ú!...</i> 24	<i>Qué sap un...</i> 19
<i>¿Li pareix bé que ú cuide</i> 26	<i>li sembla bé que un hagi procurat</i> 21
<i>ú raere del atre</i> 36	<i>L'un venia darrera l'altre</i> 28
<i>per últim terme dreta</i> 5	<i>per darrer terme dreta</i> 3
<i>No s'en vacha, siñoret</i> 22	<i>No s'en vagi, senyoret</i> 18
<i>Eduardo, no s'en vacha</i> 22	<i>Eduard, no s'en vagi</i> 18
<i>No s'en vacha</i> 32	<i>No s'en vagi</i> 25
<i>l'atra pòrta pa cuan s'en vacha</i> 33	<i>l'altra porta per quan s'en vagi</i> 26
<i>aon yo no te vecha</i> 9	<i>on jo no et vegi</i> 6
<i>Veches, veches...</i> 33	<i>Vés, vés...</i> 26
<i>una vega [sic] desapareix</i> 8	<i>Quan ha desaparegut</i> 5
<i>Imbèsil, dos vegaes</i> 8	<i>Ximplet dues vegades</i> 5
<i>Les tres vegaes hu he oït</i> 8	<i>Totes tres vegades ho he entès</i> 5
<i>¡Cuatre vegaes!</i> 8	<i>Quatre vegades!</i> 5
<i>m'has oït parlar varies vegaes</i> 15	<i>m'has sentit parlar moltes vegades</i> 11
<i>retratar-me tantes vegaes?</i> 19	<i>retratar-me tantes vegades!</i> 14
<i>¡Cuántes vegaes, estant</i> 21	<i>Quantes vegades, trobant-se</i> 17
<i>atres, a la primera vegà</i> 25	<i>d'altres que la primera vegada</i> 19
<i>si alguna vegá parla en ell</i> 29	<i>si alguna vegada, parlant amb ell</i> 23
<i>¿Atra vegá?... Ara vorás</i> 33	<i>Altra vegada? Ara veurás</i> 26
<i>el venérem en Alemania</i> 23	<i>el vàrem vendre a Alemanya</i> 18
<i>me fas pòc en els veranechants</i> 31	<i>no em faig gaire amb els estiuiejants</i> 25
<i>Es una ventacha pa vosté</i> 21	<i>serà un avantage per vostè</i> 16
<i>A tot foro, verja de fèrro</i> 5	<i>A tot fons, reixa de ferro</i> 3
<i>Ve d'un viache llarc</i> 32	<i>Ve d'un viatge llarg</i> 25
<i>¡Vine als meus braços!</i> 22	<i>Vina als meus braços!</i> 17
<i>¡Che, vine!...</i> 34	<i>Vina...</i> 27
<i>sense atrevirme a vindre</i> 27	<i>sense atrevir-me a venir</i> 21
<i>pa que en acabant vinga un pare</i> 26	<i>perquè en acabar vingui el pare</i> 21
<i>Che, no vingues</i> 33	<i>No vinguis, no</i> 26
<i>Sí que vingué Eduardo...</i> 27	<i>Sí. Ja ha vingut Eduard</i> 21
<i>Es viudo y no te fills...</i> 29	<i>Es vidu i no te fills...</i> 23
<i>es viudo, té dinés</i> 34	<i>Vidu com es, amb diners</i> 27
<i>suntuosa vivienda en terrasa</i> 5	<i>sumptuosa casa amb terrassa</i> 3
<i>mentres vixqué</i> 18	<i>mentre visqué</i> 14
<i>vòl tant al siñoret</i> 6	<i>l'aprecia tant</i> 4
<i>també volía a sa mare</i> 17	<i>també estimava a sa mare</i> 13
<i>y allí em vorás</i> 12	<i>y allí em veuràs</i> 9

<p><i>Cuan ell baixa se vorán</i> 28 <i>Ya es vorem</i> 32 ¿Atra vegá?... Ara vorás 33</p>	<p><i>es veuran</i> quan ell baixi 22 <i>Ja ens veurem</i> 25 Altra vegada? Ara veurás 26</p>
<p><i>a vore</i> si el tròba 5 Al vore a BLAYA 8 <i>En que no vullc vóret</i> 12 ¿Yo qué tinc que vore 15 qué tinc que vore yo? 16 <i>a vore</i> qué efecte li produix 26 perque acostumá a vore 26 per pòr a que al vore 27 sorrès al vore a don Adolfo 31 Al vore serto seña que li fa SENTO 31</p>	<p><i>a veure</i> si el troba 5 En veure Laia 6 <i>En qué no vull veure</i> 't 8 Jo? Què tinc a veure 12 què hi tinc a veure 13 <i>a veure</i> l'efecte que li produeix 20 perquè acostumada a veure 20 per por que en veure 21 sorrès en veure el senyor Adolf 24 En veure un senyal que li fa Sento 24</p>
<p>¿no vos pareix? 24</p>	<p>no us sembla? 19</p>
<p><i>a vosté</i> res mal li pòt pasar 20 Es una ventacha pa vosté 21 Estant vosté entre/ mosatros 21-22 que vosté es son pare? 23 senc ya per vosté... tal simpatía 25 yo, si vosté vòl 25 ¿Estant vosté así! 26 Que vosté m'ha dit que 27 serà pa vosté 28 tot asò serà de vosté 28 Ya li he dit que vosté es... 30 Si vosté aprèsia a Eduardo... 30 Molt be, ¿y vosté? 31 Vosté deu sabero 31 perque supònc que vosté te fills 31 Y vosté també... 31 Vosté a descansar 32 I ya coneixerá vosté als meus 32 Hasta que vosté vullga 33 ¿Vosté pucha? 33</p>	<p><i>a vostè</i> no li pot passar res de mal 16 serà un avantatge per vostè 16 trobant-se a casa vostè 17 que vostè és el seu pare? 18 sento una tal simpatía per vostè 19 jo, si vostè vol 20 Estant vostè aquí 21 Que vostè ha dit que 21 serà per vostè 22 tot això serà per vostè 22 Ja li he dit que vostè és... 24 Si vostè aprecia Eduard... 24 Molt bé, i vostè? 24 Vostè ja ho deu saber 24 perquè suposo que vostè té fills 24 I vostè també... 25 Vostè ha de reposar 25 I vostè ja coneixerà els meus 25 Fins que vostè vulgui 26 Puja, vostè? 26</p>
<p>¿Pa qué vullc ser propietari 11 En que no vullc vóret 12 Vullc dir que no la pedrás 20 Vullc raonar en Sènto 25 no vullc asustarte 26 ¿Pa qu'el vullc sanser? 32 No vullc saber res..., no vullc 33</p>	<p>¿Per què vull ésser propietari 8 En qué no vull veure 't 8 Vull dir que no la perdràs pas 15 Vull parlar amb en Sento 20 no vull espantar-te 20 ¿[sic] Per què el vull sencer? 25 No vull saber res..., no vull 26</p>
<p>Agarre les que vullga 8 Hasta que vosté vullga 33 m'enviaba xixanta duros 17</p>	<p>Agafí totes les que vulgui 5 Fins que vostè vulgui 26 m'enviava seixanta duros 13</p>
<p>ya estic de torná 5 Ya t'he dit la manera 9 son pare no vivía ya 15 ¿Ya està bò? 18 ¿Ya hu crec! 22 Ya m'ha saludat cuant pasaba 30 Ya li he dit que vosté es... 30 Ya es vorem 32 Ya li la presentaré 32</p>	<p>Ja estem de volta 3 Ja t'he dit la manera 6 El pare ja no vivía 12 ja està bo? 14 Ja ho crec 17 Ja m'ha saludat quan ha passat 24 Ja li he dit que vostè és... 24 Ja ens veurem 25 Ja li la presentaré 25</p>

<i>I ya coneixerá vosté als meus 32</i>	<i>I vostè ja coneixerà els meus 25</i>
<i>Que yo sapia 6</i>	<i>que jo sàpiga 3</i>
<i>aon yo no te vecha 9</i>	<i>on jo no et vegi 6</i>
<i>yo no soc fill de mon pare? 15</i>	<i>jo no era fill del meu pare? 11</i>
<i>¿Yo qué tinc que vore 15</i>	<i>Jo? Què tinc a veure 12</i>
<i>¿Yo? 16</i>	<i>Jo? 12</i>
<i>Pero yo sí 18</i>	<i>Però jo sí 14</i>
<i>al ser yo machor 19</i>	<i>en ésser jo gran 14</i>
<i>a cambi dels que yo t'he fet 19</i>	<i>pensant en/ el que jo t'he fet 14-15</i>
<i>¿Cóm yo chermá de Rosalía? 21</i>	<i>Jo germà de Rosalía? 16</i>
<i>¡Yo! 22</i>	<i>Jo! 17</i>
<i>Yo no sé qué será de mí 22</i>	<i>Jo no sé què serà de mi 18</i>
<i>yo senc ya per vosté... tal simpatía 25</i>	<i>Jo sento una tal simpatia per vostè 19</i>
<i>yo, si vosté vol 25</i>	<i>jo, si vostè vol 20</i>
<i>¡Yo que puguera riure! 26</i>	<i>Si jo pogués riure! 20</i>
<i>¡Y els que yo he pasat 26</i>	<i>I els que he passat jo? 20</i>
<i>Estant yo así... 26</i>	<i>Estant jo aquí... 20</i>
<i>Yo encara no me l'ha endut 26</i>	<i>Jo encara no me l'he endut 21</i>
<i>¿Y yo, Sènto? 26</i>	<i>Doncs, i jo, Sendo? 21</i>
<i>Yo, Amparito 28</i>	<i>Jo, Laura 22</i>
<i>yo no he pogut sero 29</i>	<i>jo no puc ésser-ho 23</i>
<i>Y yo també vinc 31</i>	<i>I jo també hi vinc 24</i>
<i>Yo, chic y chica 31</i>	<i>Jo, noi i noia 25</i>
<i>perque yo me fas pòc 31</i>	<i>perquè jo no em faig gaire 25</i>
<i>Eixos son com yo 31</i>	<i>Ells són com jo 25</i>
<i>yo encara m'entretindrè un rato 32</i>	<i>jo ara m'entretindrè una mica 25</i>
<i>total pa'ls dos chics y yo 32</i>	<i>total pels dos nois i jo 25</i>

Quedarien aixina fora del nostre llistat moltíssimes atres diferències en llocs paral·lels del segon acte, com ara *sino que m'asente* [MELIÁ 1928: 37] ≠ *sinó que fins m'hi assec* [COLLADO 1935: 29], *sé alternar en tot lo mon* [MELIÁ 1928: 39] ≠ *sé aletrnar* [sic] *amb tothom* [COLLADO 1935: 31], *¿Y calsetíns?... ¿Y camisetaes?... ¿Y calsonsillos?* [MELIÁ 1928: 41] ≠ *I mitjons? I samarretes?... I calçotets?* [COLLADO 1935: 31], *un señor molt tratable* [MELIÁ 1928: 40] ≠ *un senyor tan tractable* [COLLADO 1935: 32], y *arme un atre escándalo* [MELIÁ 1928: 42] ≠ *i armi un altre escàndol* [COLLADO 1935: 33], *yo hu arreglaré* [MELIÁ 1928: 42] ≠ *Ja ho arranjaré* [COLLADO 1935: 33], *Sòls falta qu'es muiga el pòrc* [MELIÁ 1928: 42] ≠ *Només falta que se'ns mori el porc* [COLLADO 1935: 33], *¿hu arreglarás pronte?* [MELIÁ 1928: 42] ≠ *Ho arranjaràs aviat?* [COLLADO 1935: 33], *es choveneta, guapeta* [MELIÁ 1928: 44] ≠ *és maca i jove* [COLLADO 1935: 34], *per tot y per tot volía entrar* [MELIÁ 1928: 44] ≠ *volia entrar de totes passades*

[COLLADO 1935: 35], *he **sufrit** una impressió molt deplorable* [MELIÀ 1928: 45] ≠ *he **sofert** una penosa impressió* [COLLADO 1935: 35], *el segon **apellido** dels seus **agüelos*** [MELIÀ 1928: 45] ≠ *el segon **cognom** del seu avi* [COLLADO 1935: 35], *Yo, pasechant **per el pòble**, sòls he oít tangos* [MELIÀ 1928: 45] ≠ *Jo, passejant **pel poble**, només sento tangos* [COLLADO 1935: 35], *Hòme, ¿tan **pronte**?...* [MELIÀ 1928: 46] ≠ *Home, tan **aviat**...* [COLLADO 1935: 36], *Tan **pronte**, no* [MELIÀ 1928: 47] ≠ *Tan **aviat**, no* [COLLADO 1935: 36], *al **compendre lo molt que hauré sufrit per ocultarliu*** [MELIÀ 1928: 47] ≠ *en **comprende el molt que hauré sofrert per tal d'ocultar-ho*** [COLLADO 1935: 36], *tampòc te pareixía **be tal matrimoni*** [MELIÀ 1928: 48] ≠ *tampoc no el trobaves **adient aquest matrimoni*** [COLLADO 1935: 38], *mosatros..., **chano chano, desapareixerem*** [MELIÀ 1928: 49] ≠ *nosaltres, a poc a poc, fem l'anada del **fum*** [COLLADO 1935: 39], *¿Cuánt t'**embeche**!* [MELIÀ 1928: 53] ≠ *Com **envejo la vostra felicitat*** [COLLADO 1935: 41], *¡al fí del mon!* [MELIÀ 1928: 56] ≠ *a la fí del món* [COLLADO 1935: 44], *¡Ara sí qu'em **despedixc*** [MELIÀ 1928: 57] ≠ *Ara sí que m'**acomiado*** [COLLADO 1935: 44], *A les **criaes els dieu*** [MELIÀ 1928: 60] ≠ *A les **serventes dieu-los*** [sic] [COLLADO 1935: 47], *Calla, **tararòt**...* [MELIÀ 1928: 60] ≠ *Calla, **beneüt!*** [COLLADO 1935: 47], *Ans de **mich'hóra** estarà tot **arreglat*** [MELIÀ 1928: 60] ≠ *Abans de **mitja hora** tot estarà **a punt*** [COLLADO 1935: 48], *¡En **qué enterea*** [MELIÀ 1928: 61] ≠ *Amb **quina enteresa*** [COLLADO 1935: 48], *no 'ls **capia ningún ducte*** [MELIÀ 1928: 62] ≠ *no els **càpiga dubte*** [COLLADO 1935: 48], *¿**Qué sosuix?*** [MELIÀ 1928: 62] ≠ ***Què succeeix?*** [COLLADO 1935: 49], *si **ta mare vixquera*** [MELIÀ 1928: 65] ≠ *si la **teva mare visqués*** [COLLADO 1935: 49], *A **cada ú lo que siga d'ell*** [MELIÀ 1928: 66] ≠ *A **cadascú el que sigui seu*** [COLLADO 1935: 52] etc. etc.

Per més que no apareguen pròpiament com a traducció i en llocs paralels, podríem encara afegir al nostre llistat més diferències documentades, ací o allí, en l'una i l'atra llengua, com ara *rist* [MELIÀ 1928: 33] ≠ *rigut* [COLLADO 1935: 26], puix obviament n'hi han atres molts llocs no [tan clarament] paralels, pero en els quals

trobem també importants diferències entre les dos llengües. El fet és que moltes paraules valencianes són evitades en la versió catalana. Aixina, per eixemple, la forma **hacienda**: *tenim dinés, hacienda [...] pa qué mos servixen els dinés?... ¿Y pa qué vullc l'hacienda?* [MELIÁ 1928: 9], es traduïda pel binomi *casa – camps*: *tenim diners. I tens una casa. I tens camps* [COLLADO 1935: 7]; *de què em serveixen els diners, la casa i els camps* [COLLADO 1935: 6]. En el text valencià, com era d'esperar, tenim formes com **amelar**: *lo mateix que t'amelares* [MELIÁ 1928: 11], **assunt**: *es asunt... de parlar en ell* [MELIÁ 1928: 5; ítem 9, 15, 19...], **aufegar**: *apreta, pero no aufega!* [MELIÁ 1928: 13], **augmentar**: *La preocupasió en BLAYA aumenta* [MELIÁ 1928: 8], **bolchaca**: *tots els dinés en la bolchaca* [MELIÁ 1928: 49], **caracer**: *¡Ya tenía ganas de vóret!... ¡Carasera!* [MELIÁ 1928: 50: ítem 51], **che**: *¡Che, che, che!* [MELIÁ 1928: 64: ítem 63], **enjamai**: *yo enchamay tornaré* [MELIÁ 1928: 56], **faena**: *fan la seua faena* [MELIÁ 1928: 11], **gallofa**: *una gallofa aixina* [MELIÁ 1928: 45], **gentola**: *¡Qué gentola!* [MELIÁ 1928: 58], **llunt**: *Dins, més llunt* [MELIÁ 1928: 8], **monyicot**: *clauet que l'ixía al moñicót* [MELIÁ 1928: 10], **prèmit**: *d'obtindre el primer prèmit* [MELIÁ 1928: 59 i 60], **redolar**: *han redolat per el barranc* [MELIÁ 1928: 65], **rellonge**: *els rellóniges de repetició* [MELIÁ 1928: 11], **so**: *Véndreli al só Pasqualo* [MELIÁ 1928: 49], **veent**: *Veente m'enrecòrde* [MELIÁ 1928: 9], **vesprada**: *a les tres de la vesprá* [MELIÁ 1928: 12], **vullgut**: *pero mosatros no ham vullgut* [MELIÁ 1928: 49] etc.

I al revés: si férem l'operació inversa i prenguérem com a base el text català, comprovaríem també fàcilment que moltes paraules presents —i ben presents, a voltes— en la versió de Collado no es troben en el text valencià. Aixina, l'ubicua forma **doncs** de la versió catalana no apareix mai en la versió valenciana. La formeta desaparegué del valencià viu i real fa sigles. L'últim autor en gastar *doncs* o variants en alguna profusió és l'arcaisant Gaspar Blay Arbuxech en “El sermó de la conquesta” en 1666, per eixemple: *Hui donchs, la molt Catolica* [ARBUXECH 1666: 5] o *Pera*

ponderar donchs com lo fenyor Rey [ARBUXECH 1666: 28]. També no trobarem veus ni en l'obra de Meliá ni en valencià com ara [*en una*] *bufada* [COLLADO 1935: 39], *cop* [COLLADO 1935: 32], *desvetllar* [COLLADO 1935: 53], *enfurismat* [COLLADO 1935: 31], *engegat* [COLLADO 1935: 40], *enjogassada* [COLLADO 1935: 38 i 39], *enlloc* [COLLADO 1935: 38], *esguarda* [COLLADO 1935: 41], *esport* [COLLADO 1935: 31], *essent* [COLLADO 1935: 46 bis], *esverat* [COLLADO 1935: 49], *feina* [COLLADO 1935: 47], *llambregada* [COLLADO 1935: 48], *menteixo* [COLLADO 1935: 32], *treure* [COLLADO 1935: 50], *vet [aquí]* [COLLADO 1935: 52] etc.

Finalment, hem de destacar l'escriptura casi idealment fonemàtica practicada pels comediògrafs d'esta época, una ortografia que era fruit d'un llarc procés i que, llevat del cas etimològic de l'ús de la lletra <h> (*hacienda, hola, malhumorat...*), encara que no sempre (*evitaro...*), i l'ús normalment discriminatori de <b> i <v>, ja siga per raons etimològiques, ja siga per influència del castellà (*vinga, vòl, vore...*), encara que no sempre (*embeche...*), i incorporant <j> per a castellanismes u onomatopeyes (*fijarse, ja, ja, ja...*), representava fidelment la pronunciació real del important dialecte central en accentuació clareta (*calsetíns, fijat, retirat...*), fenòmens de fonètica sintàctica (*la meu'achuda, perch'estic, sens'ell, veente...*), neutralisacions (*chermá, desgrasiat, faltaba, nesesita, onse...*), vocalisme (*fèrro, pòrta, qué...*), i evitant ambigüitats (*escuses, essena, festech, occurix, satisfacció...*). També en eixe aspecte fon un valencià digníssim, com és sempre el parlar del poble, un valencià tradicional, perfectament congruent i escrupulosament diligent.

BIBLIOGRAFIA

- ARBUXECH, Gaspar Blay, *Sermo de la Conquista de la molt insigne, noble, leal, coronada ciutat de Valencia*, Valencia: Geroni Vilagrassa, 1666 [= Valencia: Librerías París–Valencia 1985].
- COLLADO, Agustí, *El fill de son pare (Páre vosté la burra, amic!)*, Barcelona: Librería Bonavia, 1935 [= *La Escena Catalana* XVIII nº421].
- GALLET, Enric, “Traduir i adaptar teatre a Catalunya (1898-1938)”, en *La traducción en la Edad de Plata*, L. Pegenaute [ed.], Barcelona: Promociones y Publicaciones Universitarias, 2001, pp. 49-74.
- MELIÁ, Felipe, *¡Páre vosté la burra, amic!*, València, Editorial ‘Arte y Letras’, s. d. [= 1928].

REVISTA DE LA SOCIEDAD DE ESTUDIOS DE LENGUA Y LITERATURA